

До 80-річчя з дня народження

АКАДЕМІК ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСІЙОВИЧ СОЗІНОВ

26 квітня 2010 року виповнилося 80 років усесвітньо відомому вченому, раднику Президії НАН України, завідувачу лабораторії Інституту харчової біотехнології і геноміки НАН України, професорові Національного університету біоресурсів і природокористування, дійсному членові Національної академії наук України, Української академії аграрних наук і низки закордонних академій, членові президії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М.І. Вавилова Олексію Олексійовичу Созінову.

Академік О.О. Созінов – відомий спеціаліст у галузі генетики, селекції, агроєкології, учень видатного селекціонера академіка П.Ф. Гаркавого. Він провів цикл досліджень із біології ячменю, вивчення впливу генотипу й умов вирощування на якість зерна пшениці та ячменю. Дослідження генетичного контролю біосинтезу запасних білків злаків привели до відкриття нового класу генетичних маркерів – блоків електрофоретичних компонентів проламінів, контрольованих алельними варіантами кластерів генів. Виконаний ним і його учнями генетичний аналіз сотень гібридних популяцій і світового генофонду пшениці, ячменю, вівса дозволив ідентифікувати розповсюджені блоки проламінів, вивчити їхню геногеографію та зчеплення із цінними кількісними і якісними ознаками. Аналіз зібраного матеріалу та серії спеціальних експериментів дозволили встановити фундаментальні закономірності формування коадаптивних асоціацій генів у процесі природного й штучного добору, з'ясувати їхню роль у селекції й еволюції злаків. Зокрема, Олексій Олексійович уперше встановив роль таких стійких асоціацій у місцевих сортах пшениці, створених народною селекцією українськими селянами в XVIII–XIX століттях, у формуванні сортового генофонду пшениці колишнього СРСР, Канади, Аргентини й інших країн. Ним уперше було досліджено поліморфізм запасних білків ячменю у світовому різноманітті цієї культури та показано зчеплення стійких асоціацій гордеїнів із адаптацією генотипів до умов середовища.

О.О. Созінов встановив нові закономірності в генетиці рослин і тварин, зокрема, пов'язані із процесами доместикації й впливом наслідків Чорнобильської катастрофи.

В останні роки поряд із роботами у галузі генетики академік О.О. Созінов велику увагу приділяє розвитку агроєкології й, зокрема, проблемам формування мегаагроєкосистеми України XX–XXI століття, яка займає понад 70 % території країни. Вивчено процеси енергообміну в ланцюзі: ґрунт–рослина–тварини–людина, досліджено роль у них викопної енергії (нафта, газ, вугілля), вплив

індустріалізації й урбанізації, а також досягнень генетики, екології, геноміки, біотехнології, селекції.

Створена академіком О.О. Созіновим наукова школа представлена вченими, які працюють в Україні, Росії, США, Англії, Франції, Казахстані, Азербайджані, Грузії та інших країнах. Він автор 9 монографій, близько 600 наукових публікацій, низки винаходів і 18 сортів озимої пшениці, ячменю, сої, люцерни.

О.О. Созінов – лауреат Державних премій з науки й техніки України (1996 р.) і Росії (1996 р.), а також премії ім. В.Я. Юр'єва НАН України (1988 р.). Упродовж своєї багаторічної наукової діяльності він працював директором Всесоюзного селекційно-генетичного інституту (м. Одеса), що під його керівництвом перетворився з форпосту лисенкізму на сучасний науковий центр із генетики, селекції, біотехнології, молекулярної біології рослин. Ним було створено відповідну матеріально-технічну базу Інституту (фітотрон, лабораторні корпуси, житло, устаткування). На базі цього інституту в 1970–80 роках активно працював міжнародний центр із генетики й селекції рослин, що вплинув на розвиток цих наук у СРСР, Угорщині, Болгарії, Чехословаччині, Німеччині та інших країнах. Працював також директором Інституту загальної генетики ім. М.І. Вавилова (м. Москва), пер-

шим віце-президентом ВАСГНІЛ (м. Москва). Олексій Олексійович Созінов створив і був першим президентом Української академії аграрних наук, організатором Інституту агроєкології і біотехнології УААН, кафедри агроєкології Національного університету біоресурсів і природокористування. Неодноразово обирався членом Президії НАН України, віце-президентом Всесоюзного товариства генетиків і селекціонерів, впродовж 1976–1986 рр. був президентом Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова, нині він член президії цього товариства, член редколегії журналу “Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів”.

Академік О.О. Созінов тривалий час був головним редактором журналу “Цитология і генетика” (1988–2001), нині є заступником головного редактора.

Щиро вітаємо Олексія Олексійовича Созінова зі славним ювілеєм і бажаємо міцного здоров'я, щасливого творчого довголіття, нових наукових звершень. З роси і води Вам, шановний Олексію, Олексійовичу.

Президія Українського товариства генетиків і селекціонерів імені М.І. Вавилова

Редколегія журналу “Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів”